

Список використаних джерел:

1. Культурні індустрії в сучасному місті : веб-сайт. URL: <http://uccs.org.ua/kreatyvni-industrii/nova-rol-mist/kulturni-industrii-v-suchasnomu-misti> (дата звернення: 08.02.2022).
2. Лебедева А. Ю. Проблеми та перспективи становлення та функціонування транскордонних кластерів в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1146> (дата звернення: 07.02.2022).
3. Лендри Ч. Креативный город. Москва, 2016. 400 с.
4. Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії»: Закон України від 19.06.2018 р. № 2458-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. 24 серп. (№ 34). С. 11. Ст. 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2458-19>. (дата звернення: 08.02.2022).
5. Фарат О. В., Залуцький В. П. Проблеми розвитку інноваційних кластерів промислових підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2 (164). С. 229-237.
6. Хоркхаймер М., Адорно Т. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты / пер с нем. М. Кузнецова. Москва — Санкт-Петербург : Медиум. Ювента, 1997. С. 163-169.

**Панасюк
Тамара Юрїївна**

концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0003-1871-8304

**Остапчук
Лідія Оверківна**

старша викладачка кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0003-1538-4919

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Сучасні умови життя, потужний розвиток науки і техніки, зростання соціального статусу суспільства диктують підвищені вимоги до шкільної освіти в цілому та формування особистості вчителя зокрема.

Основне завдання уроків музики у загальноосвітній школі — виховання музичної культури учнів як необхідної частини їхньої духовної культури. Поняття «музична культура» включає: а) морально-естетичні почуття та переконання, музичні смаки і потреби; б) знання, навички та вміння, без яких неможливе освоєння музичного мистецтва (сприйняття, виконання); в) музичні, творчі

можливості, що визначають успіх музичної діяльності. На уроках учні знайомляться зі зразками народної музики, із творами української та зарубіжної класики. Освоєння класичної спадщини є основою виховання музичної культури учнів. Найважливіше завдання музичного виховання у шкільництві — формування слухацької музичної культури учнів. Саме від сформованості слухацької музичної культури залежить, чи буде людина сама вдосконалювати свій внутрішній світ при спілкуванні з мистецтвом, чи ні, сприймаючи лише суто розважальну музику. Музичне сприйняття розвивається не тільки в процесі слухання музики, а й у інших видах музичної діяльності. Тому дуже важливо, щоб учні набували навичок та вмінь у галузі співу, ритміки, гри на дитячих музичних інструментах, отримували основи музичної грамоти, що сприяє усвідомленому, виразному виконанню пісень, танців, ігор.

Любов до музики, прагнення віддати себе дітям, віра в те, що без справжньої музики не можна стати гармонійно розвинутою людиною, захопленість своєю справою — цими почуттями живе педагог-музикант. Вчитель музики веде навчально-виховну роботу, формує погляди, переконання, потреби, уподобання, ідеали дітей. Він має бути не просто широко освіченою людиною, яка добре знає свій предмет, але особистістю у високому сенсі цього слова. Професія вчителя музики вимагає від того, хто її обрав, постійного вдосконалення своєї особистості, розвитку музичних інтересів, творчих здібностей. Відмінне володіння музичним інструментом, голосом, тонкий музичний слух, уміння читати з листа, імпровізувати багато в чому визначає успіх його діяльності. Вчитель, який грає на музичному інструменті (і до того ж співаючий), служить гарним прикладом для своїх вихованців, показуючи на практиці, наскільки важливо і цікаво самому вміти виконувати музику.

У долученні до музичної культури важливою є і музично-теоретична підготовка. Як і будь-який грамотний музикант, вчитель повинен знати музичну літературу, історію музики, вміти розумітися на особливостях і закономірностях музичної мови.

Визначальною частиною педагогічної майстерності слід вважати педагогічні здібності. У педагогічній діяльності виділено комплекс провідних здібностей:

- дидактичні — вміння доступно, цікаво та чітко викладати навчальний матеріал;
- комунікативні — здатність встановлювати правильні, доброзичливі стосунки з учнями;
- організаторські — здатність організувати колектив учнів на досягнення запланованого результату;

- перцептивні — вміння проникати у внутрішній світ учнів, розуміти їх прагнення та інтереси;
- інтелектуально-пізнавальні — здатність вчителя керувати пізнавальною діяльністю школярів та підвищувати власний інтелектуальний рівень;
- емоційні — пов'язані з емоційним ставленням до предмета, що викладається, і емоційною стійкістю, здатність володіти собою.

Крім комплексу зазначених здібностей, вчитель музики повинен обов'язково мати і музичні здібності, без яких його діяльність просто неможлива. Слід наголосити, що всі педагогічні здібності виявляються не ізольовано, а взаємодіють між собою та доповнюють одна одну. Це створює можливість компенсації менш розвинених здібностей іншими властивостями особистості. Так, спостереження за вчителями музики показують, що хороше володіння компонентами музичної діяльності (диригування, гра на інструменті, сольний спів та ін.) не завжди є показником майстерності вчителя. Найчастіше визначальну роль відіграє яскравість індивідуальності педагога, його загальна культура та ерудиція, артистизм і захопленість, вміння використовувати у роботі різноманітність художніх інтересів, доброзичливе ставлення до дітей та вміння заражати їх своїм емоційним станом.

Одним із основних компонентів майстерності вчителя є педагогічне спілкування. Саме характер спілкування вчителя та учнів створює на уроці атмосферу емоційної напруженості, яка може або стимулювати спільну діяльність, або сковувати дітей та породжувати їхню невпевненість у собі, притупляти увагу та знижувати працездатність, а в результаті викликати негативне ставлення до предмета. Не випадково Д. Б. Кабалевський неодноразово звертав увагу вчителів на створення обстановки зацікавленості та захопленості школярів музикою, називаючи цю проблему однією з найголовніших у музичній педагогіці.

Розвитку особистості учня сприяє демократичний стиль спілкування, коли вчитель визнає право учня на власний погляд та не намагається його придушити своїм авторитетом. Спірні питання мають вирішуватися з урахуванням дискусії, у якій з'ясовуються сильні і слабкі сторони тієї чи іншої позиції.

Формування професійно-педагогічної майстерності вчителя музики пов'язане із проблемою педагогічного спілкування та володіння педагогічною технікою. В узагальненому вигляді термін «педагогічна техніка» включає різноманітний комплекс всіх засобів та прийомів особистого впливу вчителя на учнів: володіти настроєм та емоціями, технікою мови, мімікою та пантомімікою, виконавською технікою (вокальною, диригентською, гри на музичному інструменті та ін.), музично-педагогічною імпровізацією тощо. Володіння педагогічною технікою обов'язково для вчителя, але водночас його майстерність

не зводиться лише до техніки. Багато в чому воно залежить від підготовленості до уроку, уміння поєднувати різноманітні види діяльності, як свої, так і учнів, уміння реалізовувати виховні, освітні та розвиваючі завдання засобами музики, виявляти емоційне захоплення та бажання передавати свої знання, виявляти високий рівень загальної культури та прагнення розширення ерудиції, здійснювати постійний творчий пошук.

Вчитель загальноосвітньої школи повинен мати високу культуру сприйняття музики. Проблему розвитку сприйняття музики слід вважати центральною у діяльності будь-якого педагога-музиканта. Слово вчителя стає мостом між ним та шкільною аудиторією у процесі спільного сприйняття музики. Пошук порівнянь, аналогій впливає на процеси розуміння, переживання та виконання музики. Можна говорити про необхідність своєрідної театралізації, режисури виконання вчителя. Міра театралізації визначається як образною опуклістю композиторського задуму, так і віковими особливостями дитячої аудиторії. У молодших класах ця міра найбільша. Саме тут важливіша опора на доступні дітям комплексні засоби емоційного спілкування, перш ніж у них сформується здатність до суто слухового сприйняття.

Вітчизняними та зарубіжними психолого-педагогічними дослідженнями встановлено діалектичний взаємозв'язок між творчим розвитком дітей і результативністю навчання та виховання. Помічено також, що найбільш успішною виявляється діяльність саме тих педагогів, які не тільки озброєні необхідним обсягом знань та професійних умінь, а й мають психологічну установку на музично-педагогічну творчість у своїй повсякденній роботі.

Таким чином, методико-практична підготовка вчителя музики на сучасному етапі передбачає різноманітність видів діяльності; взаємозв'язок психолого-педагогічних, методичних і спеціальних знань, умінь та навичок у змісті навчання; методичну оснащеність вчителя; практичну озброєність, здатність застосування сформованих умінь у умовах діяльності, що змінюються.

Список використаних джерел:

1. Виготский Л. Психология искусства. Москва : Искусство, 1968. 244 с.
2. Кузьмина Н. В. Способности и талант учителя: пособие для учителей. Москва : Новая школа, 1995. 33 с.
3. Пастушенко Л. А. Принцип інтеграції у формуванні професійної компетентності учителя музики. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2013. № 1. С. 66–71.
4. Попова О. В., Губа А. В. Особистісно-діяльнісний підхід. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія. Харків : Апостроф, 2012. С. 216–245.
5. Хребто Т. С. Дидактична підготовка майбутнього вчителя до розробки інтегрованих форм навчання. *Педагогіка та психологія*. 2011. Вип. 38. С. 112–118.